

Setembre crític | Actualitzat el 18/12/2023 a les 19:37

?Nahia Alkorta: «La impunitat malgrat els dictàmens de l'ONU posa de manifest la manca d'un compromís polític contra la violència obstètrica»

Entrevista a Nahia Alkorta, mare de tres criatures, supervivent de violència obstètrica i autora de 'Mi parto robado' | «Em va costar, sobretot, reconèixer-me víctima. Jo sabia de l'existència de la violència obstètrica, però vaig pensar que això aquí no passava»

Nahia Alkorta és una de les tres supervivents de violència obstètrica reconegudes oficialment per l'ONU | Nagore Igarza - Ikuxka

L'any 2012, Nahia Alkorta (Zizurkil, 1986) va presentar una demanda per violència obstètrica que va recórrer totes les instàncies judicials sense ser escoltada a l'Estat espanyol. Davant d'aquest negacionisme, de la mà d'un grup d'advocades liderat per Francisca Fernández Guillén, va recórrer al Comitè per a l'Eliminació de la Discriminació Contra la dona de l'ONU que, una dècada després, li va donar la raó. Ara relata el seu part traumàtic i la disputa legal posterior al llibre *Mi parto robado* (Arpa Editors, 2023).

Tot just acabes de passar la quarantena des que vas donar a llum a *Mi parto robado*. Com

et trobes? Com has viscut el puerperi immediat?

Sento gran ambivalència, crec que com en qualsevol puerperi. Estic feliç de tenir-lo entre les mans, sento gran responsabilitat i alhora, estic trista per la quantitat de dones amb parts recents que se senten identificades llegint-lo.

En aquest llibre parles del teu part traumàtic, on coneixem la Nahia de 2012. En quin moment vas decidir explicar la teva història en aquest llibre que avui tenim entre mans?

El llibre arriba de manera molt innocent i des de la necessitat de socialitzar el tema des d'un altre punt de vista. Per sort, són cada vegada més les veus que denuncien i parlen sobre violència obstètrica, però crec que hi ha pocs relats complets i que són necessaris. El dictamen de l'ONU va ser un punt d'inflexió després d'una dècada de lluita judicial, vaig decidir sortir de la *clandestinitat* i posar el meu relat al servei de totes.

Nahia Alkorta: «Estic trista per la quantitat de dones amb parts recents que se senten identificades llegint el llibre» Foto: Nagore Igarza - Ikuxka

La clandestinitat en el teu cas es va allargar durant una dècada. Al llibre expliques que tenies clar que si la sentència era favorable, deixaries d'«amagar-te».

Va ser una decisió difícil de prendre. Perquè aquesta exposició sempre genera por al judici, i, sobretot, a l'atenció mèdica posterior. Respecto profundament a les qui decideixen no fer-ho. El cas és que, arribada fins a aquest punt, vaig sentir la necessitat del fet que això deixés de ser una lluita només judicial. Sempre he viscut aquest camí des de la col·lectivitat; va ser el meu part, però massa dones es veuen reflectides en el meu relat. Necessitava que aquest reconeixement arribés a totes i que generéssim espais d'escolta entorn d'aquesta violència masculista.

Sembla evident que narrar les nostres vivències està sent determinant en la lluita contra la violència obstètrica. El problema és que, com dius, sovint, l'entorn, la societat i el sistema, giren la mirada davant el dolor. En el teu cas, et va costar nomenar el que havies viscut?

Em va costar, sobretot, reconèixer-me víctima. Jo sabia de l'existència de la violència obstètrica, però vaig pensar que això aquí no passava. Era una dona blanca, jove, heterosexual, informada? Desconstruir tots els meus privilegis, travessar un procés de culpa profund i reconèixer-me com a víctima va ser molt dur. Una vegada integrada l'etiqueta, el judici aliè va deixar de tenir rellevància. Però, tot i això, encara avui, de tant en tant, apareix el fantasma de la culpa pel que va passar. Per això, m'agradaria dir que si alguna dona sent que alguna cosa de la qual va fer o va dir va ser el detonant de la seva vivència, no és així, mai és la nostra culpa.

Com et sents ara, després d'haver-te obert en canal a *Mi parto robado*?

Espantada, cansada? i orgullosa del camí fet. El procés d'escriure'l ha estat molt alliberador i m'ha ajudat a veure totes les conseqüències en la meua salut física i mental que encara arrossego. M'ha permès col·locar-me davant del mirall literal i metafòricament.

Si narrar el que ens passa costa, reunir l'energia per a afrontar un procés judicial, també. Et van diagnosticar estrès posttraumàtic i en aquell moment vas sentir la necessitat d'actuar perquè el que havies patit no es repetís. Així va començar el teu entramat jurídic que va arribar fins a l'ONU. Tenies clar des del principi que emprendries accions legals?

Sincerament, mai hauria imaginat que el meu part fos analitzat per un comitè d'expertes de l'ONU... Vaig iniciar el procés per por que això els hi passés a la meua germana i a les amigues... Pensava que si traslladava el que m'havia passat a l'hospital, serviria per a canviar la manera en la qual es tracta a les dones. La resposta no va arribar i, de fet, fins i tot després d'aquest dictamen, continuen negant-lo... És molt trist i frustrant sabent que, en altres casos, com el teu, sí que genera aquest efecte. Aprofito també per donar-te les gràcies per la teua lluita.

Nahia Alkorta: «Ens hem vist obligades a tornar a instàncies estatals per a demanar el compliment dels tres dictàmens. És un despropòsit» Foto: Nagore Igarza - Ikuxka

Desafortunadament, no tots els ginecòlegs i obstetres reconeixen aquest tipus de violència masclista. De fet, el Consell General de Col·legis Oficials de Metges (CGCOM) va rebutjar l'existència de la violència obstètrica. El Col·legi català es va desmarcar d'aquest posicionament. Espanya acumula 3 sentències per violència obstètrica, però de moment, persisteix la impunitat. Com ho vius?

Crec que és el que més m'ha desgastat de tot aquest procés. La negació és una revictimització i una burla cap a totes les mares. A més, deixa clar com de lluny estem de l'erradicació d'aquesta xacra; des de la negació no hi ha solució.

Com acostuma a passar en altres qüestions, van tombar el teu cas en els tribunals estatals i vas haver de recórrer als internacionals perquè et donessin la raó, una dècada després del que vas viure.

Efectivament, després d'esgotar totes les vies judicials a l'Estat espanyol i sent els nostres casos representatius de la realitat de moltíssimes dones, vam acudir a la CEDAW de la mà d'un grup d'advocades liderades per Francisca Fernández Guillén. Tres dels quatre casos van ser admesos a tràmit i les tres hem rebut el reconeixement de la violència institucional en el part i en els processos judicials.

Cal dir que són els tres únics dictàmens del comitè en l'àmbit mundial. Això suposa una gran responsabilitat per a mi i la trucada de la Francisca va ser un minut de felicitat i després un calfred pel què podia suposar. Aquest calfred va ser premonitori perquè els dictàmens no s'han complert i ens hem vist obligades a tornar a instàncies estatals per a demanar el seu compliment. És un despropòsit.

Nahia Alkorta: «És impensable que a un home se li faci una vasectomia sense consentiment, però, en canvi, es fan cesàries sense permís diàriament» Foto: Nagore Igarza - Ikuxka

Què creus que ha de passar perquè acabi aquesta impunitat?

Crec que, en aquest moment, es tracta d'una decisió política principalment. Tenim eines legals suficients com la llei d'autonomia del pacient i protocols molt bons com l'Estratègia d'Atenció al Part Normal que, si es complissin, la situació canviaria d'un dia per a un altre. La impunitat malgrat els dictàmens de l'ONU posa de manifest la manca d'un compromís polític contra la violència obstètrica. A més a més, urgeix formació amb perspectiva d'humanització i feminista en els àmbits de salut i judicials.

El teu part, malauradament, és el part de moltes. Per això, quan es va publicar la teva sentència, moltes dones van sentir que aquella sentència era també, la sentència de tantes altres que no han pogut fer el camí legal. Sents aquesta sentència compartida?

Sempre he sentit que la lluita era de totes i el reconeixement, per tant, també ho és. Tant de bo cap dona més se sentís identificada? però el meu part va ser un part bastant normal?

Mirant enrere, què li recomanaries a una dona que ha patit violència obstètrica i no sap si emprendre o no el periple legal?

És complicat, perquè, encara que la meua jo activista li diria que denunciï, no puc aconsellar-ho tret que hi hagi conseqüències físiques clares baremables per a la justícia? És trist, però el procés judicial és un camí molt i molt dur emocional, temporal i econòmicament. Sempre podem posar una queixa o buscar altres alternatives.

Efectivament, un dels problemes habituals és que, a vegades, les proves no són suficients

per a emprendre el camí legal. Això genera molta frustració.

La justícia no és justa amb les dones i igual que en altres violències masclistes, el jutjat no és un lloc segur en la majoria dels casos. És impensable que a un home se li faci una vasectomia sense consentiment, però, en canvi, es fan cesàries sense permís diàriament.

Abans ho esmentaves i en el llibre dediques un apartat a parlar del teu jo-víctima. Dius que et costava molt acceptar que t'havien tractat malament; una sensació molt freqüent en totes les violències.

Per a mi va ser molt difícil entendre que, en un entorn sanitari, en el qual hauria de ser tractada amb respecte, m'haguessin tractat tan malament. El trastorn per estrès posttraumàtic ennuvola la ment, estàs absent i genera una vulnerabilitat molt elevada. De fet, va ser una ginecòloga privada la que em va provocar la reacció per tornar a la realitat quan em va dir: «tot això no havia de passar». Aquelles paraules em van permetre despertar.

Nahia Alkorta: «Sempre he viscut aquest camí des de la col·lectivitat; va ser el meu part, però massa dones es veuen reflectides en el meu relat» Foto: Nagore Igarza - Ikuxka

Ara, segons expliques, estàs transitant la transformació de la teva jo-víctima a la teva jo-supervivent. Què necessitem les víctimes de violència obstètrica?

El reconeixement i la presa de mesures clares per l'erradicació de la violència obstètrica. Mai he estat partidària d'una justícia punitivista i tampoc he sentit ressentiment amb les persones concretes que van formar part de la meua vivència, no necessito que se les assenyali? A més del reconeixement, necessitem recursos públics per a la recuperació. Llevadores formades en la detecció de senyals d'alarma, fisioteràpia, uroginecològica, psiquiatres, psicòlogues?

Parlem del pla emocional. La salut mental materna està abandonada pel sistema sanitari. Es calcula que més del 75% de les mares no són degudament diagnosticades ni tractades. En el teu cas, com t'has sentit?

Vaig tenir sort, molta sort. Quan per fi vaig aconseguir acudir al meu metge de família, de seguida em va derivar a psiquiatria i en la primera consulta se'm va diagnosticar el trastorn per estrès posttraumàtic. És un trastorn similar a vivències de guerra? La majoria de les dones en el postpart no són diagnosticades per indiferència i manca de recursos dels sistemes de salut. Resulta paradoxal que les dones amb malalties físiques siguem infradiagnosticades perquè «serà ansietat, psicossomàtic?» i quan hi ha realment un trastorn, no se'ns atengui correctament.

Dius que d'això també se surt. Quina ha estat la clau en la teva lluita?

El diagnòstic clar que el relacionava amb el part i els peritatges gineco-obstètrics en els quals es va veure que la inducció i la cesària eren innecessaris. Si bé encara alguns símptomes persisteixen i apareixen de tant en tant, sento que l'activisme i les xarxes de dones han estat fonamentals també.

En el llibre esmentes dues dones: la Francisca i l'Ascensión Gómez. Què han significat per a tu en aquest camí?

Han estat el meu escut i les meves espatdixines des del principi, les que no van dubtar de mi i amb les quals porto 11 anys de llàgrimes i alegries. A més a més, la Ibone Olza i la Montserrat Catalá van ser els meus perits i àngels de la guarda en el procés judicial a les quals estic profundament agraïda. Sense elles i sense les dones d'El Parto es Nuestro no hauria pogut fer aquest camí.

Per a acabar, quin paper té el feminisme en la lluita contra la violència obstètrica?

La violència gineco-obstètrica ens afecta a totes. Des de la primera consulta a ginecologia ens tracten des d'una perspectiva paternalista, masclista i autoritària. És una violència sistemàtica i generalitzada tal com assenyalen els organismes internacionals. Es tracta d'una violència amb acceptació social i, per tant, molt estesa, difícil de detectar per a moltes, però que quan comences a parlar sobre ella comencen a creuar-se vivències entre la majoria de les dones. És necessari i urgent que se li doni centralitat en les lluites feministes i no només en associacions vinculades a la maternitat. «No és no» també en els entorns mèdics. Gràcies als moviments feministes la maternitat no s'imposa avui dia i hem conquerit molts drets que fa pocs anys no podíem ni imaginar. Donar-li centralitat i veure la transversalitat d'aquesta violència és fonamental perquè això acabi. Perquè passem de violència obstètrica a mala praxi de situacions molt concretes i residuals.